

личности, которая развивается и включает в себя профессионализм деятельности, профессионализм личности, нормативность деятельности и поведения, продуктивной Я-концепции. На этой основе предлагается разработка системы педагогической поддержки адаптации государственных служащих к управленческой деятельности.

Ключевые слова: акмеология, управленческая деятельность, государственная служба, профессионализм, адаптация к профессиональной деятельности.

Kalinina I. The Acmeological Approach to the Study of Pedagogical Support for the Civil Servants Adaptation to Management Activities

The article explores the acmeological approach as a scientific basis for studying the personal and professional development of civil servants. The main subsystems of personality transformation, which develops and includes the professionalism of activities, professionalism of the individual, the normative activity and behavior, the productive self-concept, are characterized in this paper. On this basis, it is proposed to develop a system of pedagogical support for the civil servants adaptation to management activities.

Key words: acmeology, management activity, civil service, professionalism, adaptation to professional activity.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.

УДК 37.014.5:351.862.22

А. М. Колосов, А. В. Касянова

**ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АДАПТАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ
ВІДНОВЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТИМЧАСОВО
ПЕРЕМІЩЕНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Від початку збройного конфлікту в Донбасі значна частина підприємств і організацій Донецької і Луганської областей протягом лише декількох місяців чи навіть тижнів перевели реєстрацію своєї юридичної адреси й відновили діяльність на підконтрольних Україні територіях. Їхній досвід створив унікальний прецедент прояву неймовірних адаптаційних можливостей підприємств і організацій. Аналіз діяльності, зокрема, тимчасово переміщених начальних закладів (ТПНЗ) протягом більше трьох років показує, що в дійсності процес їхнього відновлення й розвитку є результатом подолання численних труднощів на основі поєднання зусиль самих організацій, їхніх засновників, держави у створення єдиного адаптаційного механізму, якій поєднує організаційні, фінансові, соціальні,

гуманітарні та інші аспекти управління. Структура, порядок створення й функціонування подібних адаптаційних механізмів потребують ретельного вивчення й узагальнення, не тільки з метою передавання досвіду іншим переміщеним суб'єктам, але й у зв'язку з очікуваними зворотними реінтеграційними процесами в Донбасі, що й зумовило розгляд питань створення адаптаційних механізмів переміщених організацій в даній статті.

Проблема адаптації переміщених навчальних закладів до нових умов функціонування поки ще не досить активно висвітлюється в сучасному науковому середовищі, тоді як основи створення їхнього адаптаційного механізму значною часткою формуються завдяки прийнятим численним державним нормативно-правовим актам. Попереднє уявлення про проблематику формування адаптаційних механізмів тимчасово переміщених організацій складається під впливом введеної Законом України [2] категорії *тимчасово переміщеної наукової установи*, яка «в період тимчасової окупації або проведення антитерористичної операції, але до моменту повернення тимчасово окупованої території під загальну юрисдикцію України або до дати набрання чинності Указом Президента України про завершення проведення антитерористичної операції або військових дій на території України за рішенням засновника змінила своє місцезнаходження (перемістилися) з тимчасово окупованої території або з населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, до населених пунктів на підконтрольній українській владі території». У подальшому формування елементів суцільного адаптаційного механізму тимчасово переміщених організацій йшло на основі законодавчих і розпорядничих актів, якими вони наділялися виключними правами здійснення власної діяльності за конкретними обставинами свого існування в новому місцезнаходженні. Так, тимчасово переміщеним вищим навчальним закладам (ТНЗ) розпорядженням Кабінету Міністрів України [1] було надано право самостійно визначати терміни початку 2014/15 навчального року, закінчення вступної кампанії 2014/15 навчального року, порядок проведення конкурсного відбору абітурієнтів, збільшення чисельності студентів в одній академічній групі, порядок виплати стипендій особам, які навчаються за державним замовленням та з незалежних від них обставин не пройшли останній семестровий контроль у 2013/14 навчальному році та ін. У 2015/16 навчальному році Міністерством освіти і науки України було затверджено й опубліковано перелік базових шкіл для проходження державної підсумкової атестації у формі екстернату та отримання атестата учнями із зони проведення АТО.

У червні 2016 року відповідно до Закону України від 19 квітня 2016 року № 1114-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення права на здобуття освіти осіб, місцем проживання яких є територія проведення антитерористичної операції» розпочали роботу освітні центри «Донбас-Україна» при тимчасово переміщених

вищих закладах освіти [3]. Діяльність освітніх центрів у 2016 році здійснювалась відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 21 червня 2016 р. № 697 «Прозатвердження Порядку прийому для здобуття вищої та професійно-технічної освіти осіб, місцем проживання яких є територія проведення антитерористичної операції (на період її проведення)», у 2017 році – з урахуванням змін, внесених згідно з Наказом МОНУ № 105 від 30 січня 2017 року.

Стосовно відновлення діяльності низки державних навчальних закладів (НЗ) Донецької і Луганської областей важливу роль у становленні їхніх адаптивних можливостей відіграло розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2014 р. № 785-р «Деякі питання організації 2014/15 навчального року в навчальних закладах, що розташовані у Донецькій і Луганській областях» [1]. Викладені в ньому позиції української державної влади стали міцним підґрунтям формування певних адаптаційних можливостей ВНЗ на першому етапі відновлення своєї діяльності. Цьому послужила наявність критичного штату висококваліфікованих фахівців, викладачів, науковців, що були здатні до зміни місця проживання й праці та бажали продовжити свою діяльність; наявність власних приміщень, обладнання та інших умов для здійснення статутної діяльності або коштів на їхню оренду або придбання; а також наявність кількості студентів, що бажать і здатні до продовження навчання в умовах евакуйованого НЗ або мають намір і бажання започаткувати навчання в умовах тимчасово переміщеного НЗ.

На додаток до листа Міністерства соціальної політики України від 08.07.2014 № 7302/3/14-14/13 «Про збереження місця роботи працівників, які переміщуються з районів проведення антитерористичної операції або залишаються у таких районах» [5] Міністерство освіти і науки України надало листа від 08.09.2014 № 1/11-14372 «Про збереження місця роботи педагогічних працівників» [4], яким уповноважило керівників ТПНЗ ужити всіх можливих заходів щодо недопущення звільнення з роботи педагогічних працівників навчальних закладів, що знаходяться в районах проведення антитерористичної операції. Така інформаційно-інструктивна підтримка з боку державних органів дала створила підстави для розширення сфери формування адаптаційних можливостей ТПНЗ.

У процесі виконання мети статті ми спиралися на наукові праці вітчизняних учених, насамперед науковців Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, що тимчасово був переміщений на підконтрольну Україні територію, О. Караман, В. Курила, С. Савченка, Є. Хрикова та ін. Так, В. Курило розглядає діяльність університету щодо забезпечення права на здобуття освіти особами, місцем проживання яких є територія проведення АТО; С. Савченко та О. Караман висвітлюють трансформацію системи вищої освіти в умовах інформаційного суспільства та зовнішніх викликів; Є. Хриков досліджує уроки гібридної війни для вищої освіти України тощо.

Резюмуючи наведений вище матеріал, відзначимо, що при наданні

нових повноважень тимчасово переміщеним навчальним закладам з боку держави не враховується ані їхнє територіальне становище, що склалося внаслідок зміни сфери відповідальності держави, ані рівень утрати ними своїх ресурсів при переміщенні, що визначається, окрім об'єктивних чинників, також і суб'єктивними мотивами працівників і студентів, які формуються під впливом власних можливостей і умов, що й зумовлює необхідність дослідження засад формування адаптаційних механізмів тимчасово переміщених організацій.

Отже, **метою статті** є викладення попередніх результатів дослідження засад формування адаптаційних механізмів тимчасово переміщених вищих навчальних закладів.

Будь-які організації самі по собі наділені певними адаптаційними можливостями пристосування до нових умов, що складаються в середовищі їхнього функціонування, зокрема й у зв'язку з необхідністю пристосування до умов діяльності в евакуаційному режимі через виникнення збройного конфлікту в Донбасі. Так, вищі навчальні заклади, що діяли в містах Донецької і Луганської областей, мали власну розвинену структуру. Так, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» об'єднував базовий навчальний заклад (11 інститутів і факультетів) та 17 відокремлених структурних підрозділів, розташованих у містах Луганськ, Ровеньки, Кадіївка (колишній Стаханов), Лисичанськ, Старобільськ, Рубіжне, Кременна, АРК. Структурне переформатування ЛНУ імені Тараса Шевченка в процесі його переміщення представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Переформатування структури ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка» в процесі переміщення

Підрозділ	Місто знаходження	
	до переміщення	після переміщення
<i>Підрозділи, що залишилися на своєму місці</i>		
ВП «Старобільський гуманітарно-педагогічний коледж»	Старобільськ	Старобільськ
ВП «Лисичанський педагогічний коледж»	Лисичанськ	Лисичанськ
ВП «Рубіжанський політехнічний коледж імені О. Е.Порай-Кошиці»	Рубіжне	Рубіжне
<i>Підрозділи, що змінили місто розташування</i>		
Інститут економіки і бізнесу	Луганськ	Старобільськ
Інститут історії, міжнародних відносин і соціально-політичних наук	Луганськ	Старобільськ
Інститут педагогіки і психології	Луганськ	Старобільськ
Інститут післядипломної освіти і дистанційного навчання	Луганськ	Старобільськ
Інститут торгівлі, обслуговуючих технологій та туризму	Луганськ	Старобільськ
Факультет природничих наук	Луганськ	Старобільськ
Факультет української філології та соціальних	Луганськ	Старобільськ

комунікацій		
Коледж ЛНУ імені Тараса Шевченка	Луганськ	Старобільськ
Інститут фізики, математики та інформаційних технологій	Луганськ	Рубіжне
Інститут фізичного виховання і спорту	Луганськ	Кремінна
Факультет іноземних мов	Луганськ	Полтава
Інститут культури і мистецтв	Луганськ	Полтава
ВП «Стахановський педагогічний коледж ЛНУ ім. Т. Шевченка»	Стаханов	Лисичанськ
ВП «Брянківський коледж ЛНУ ім. Т. Шевченка»	Брянка	Лисичанськ
<i>Переформатовані підрозділи</i>		
ВП «Старобільський факультет ЛНУ ім. Т. Шевченка»	Старобільськ	Влився до інших підрозділів університету, Старобільськ
ВП «Старобільський професійний ліцей ЛНУ ім. Т. Шевченка»	Старобільськ	Регіональний центр професійної освіти, Старобільськ
ВП «Щастинський професійний ліцей автомобільного транспорту ЛНУ ім. Т. Шевченка»	Щастя	
ВП «Рубіжанський професійний електромеханічний ліцей»	Рубіжне	
<i>Підрозділи, що не поновили та тимчасово припинили діяльність</i>		
ВП «Коледж технологій та дизайну ЛНУ ім. Т. Шевченка»	Луганськ	Не поновив
ВП «Ровеньківський гуманітарно-педагогічний коледж»	Ровеньки	Не поновив
ВП «Ровеньківський факультет ЛНУ ім. Т. Шевченка»	Ровеньки	Не поновив
ВП «Луганський професійний торгово-кулінарний ліцей»	Луганськ	Не поновив
ВП «Алуштинський навчально-консультаційний центр ЛНУ ім. Т. Шевченка»	Алушта	Не поновив
Відділення суміжних та додаткових професій	Луганськ	Не поновив
ВП «Стахановський факультет ЛНУ ім. Т. Шевченка»	Стаханов	Не поновив
ВП «Вище професійне училище ЛНУ ім. Т. Шевченка»	Луганськ	Не поновив

З початком бойових дій основна матеріальна база ЛНУ імені Тараса Шевченка, Ровеньківського і Стахановського відокремлених підрозділів залишилися на тимчасово окупованій території. Наявність у Старобільських, Лисичанського і Рубіжанських відокремлених підрозділів власних приміщень, достатньої матеріальної бази, штату викладачів і контингенту студентів стала базою для переміщення основного навчального закладу до м. Старобільська, Кадіївського та Брянківського коледжів – до м. Лисичанська, а окремих структурних підрозділів до м. Рубіжне, Кремінна та орендованих приміщень у м. Полтаві. З жовтня 2014 року ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

відновив свою діяльність за новою юридичною адресою у м. Старобільську [7]. Як свідчать дані, представлені в табл. 1, у процесі переміщення ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка» проявив доволі суттєву структурну перебудову. З 27 його підрозділів лише 4 залишилися в містах свого розташування, тоді як 14 вимушені були поновити своє функціонування в нових місцях, три підрозділи були переформатовані а ще 5 підрозділів зовсім не змогли поновити свою діяльність. Для порівняння, зовсім інша ситуація склалася з переміщенням інших навчальних закладів. Що ж стосується Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» у м. Слов'янську, то переміщенню підлягав лише один підрозділ, а саме «Горлівський інститут іноземних мов» у м. Горлівка був переміщений до м. Бахмута.

Очевидно, що питання оцінювання певних адаптаційних можливостей у переміщених навчальних закладів пов'язані, перш за все, з мірою сталості їхньої структури в процесі її перебудови при переміщенні підрозділів з одного міста розташування до іншого.

Характер структурної перебудови ТПНЗ у формалізованому вигляді може бути відображений засобами переформатування вихідного графа структури закладу **B** до його нового графу **H** у результаті переміщення згідно із схемою, наведеною на рис. 1.

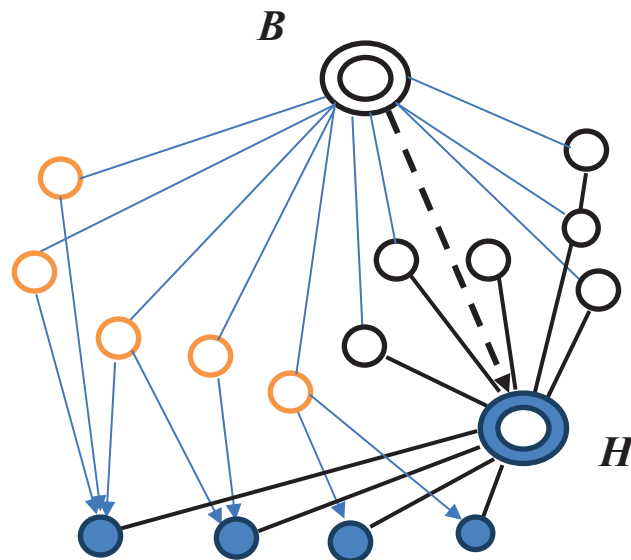

Рис. 1. Схема переформатування графа структури навчального закладу в процесі його переміщення:

- ◎ – центральний офіс до переміщення; ◎ – центральний офіс після переміщення; ○ – переміщені підрозділи; ○ – не переміщені підрозділи; ● – нові місця розташування переміщених підрозділів.

Якщо для відновлення функціонування в новому місцезнаходженні вищим закладам освіти вистачило організаційних можливостей керівників вищої та середньої ланок, то власних можливостей у фінансовому, правовому, соціальному аспектах бракувало. Тому додаткові адаптаційні можливості тимчасово переміщених вищих закладів освіти збільшувалися завдяки прийнятій засновником ВНЗ – державою – низці найважливіших рішень, запровадження яких сприяло відновленню їхньої діяльності в евакуації. Перш за все, діяльність освітніх центрів «Донбас-Україна» забезпечила реалізацію програми доступної освіти, завдяки якій особи, які проживають у населених пунктах, що знаходяться на території проведення антитерористичної операції, де неможливо забезпечити виконання стандартів освіти України та/або стабільний освітній процес, мають можливість отримати документ про базову або повну загальну середню освіту за спрощеною процедурою та вступити на обрану спеціальність для здобуття вищої або професійно-технічної освіти за результатами вступних іспитів.

Приведемо в табл. 2 розподіл сфер формування основних функцій адаптаційного механізму тимчасово переміщених ВНЗ на першому етапі їхнього становлення у нових умовах функціонування.

Таблиця 2

**Розподіл сфер формування адаптаційного механізму ТПВНЗ
(фрагмент)**

Власні адаптаційні можливості ПВНЗ	Сфера формування адаптаційних можливостей ТПВНЗ з боку засновника
<p>1. Наявність критичного штату висококваліфікованих фахівців, викладачів, науковців, що бажають і здатні до зміни місця проживання й праці.</p> <p>2. Наявність власних приміщень, обладнання та інших умов для здійснення статутної діяльності або коштів на їхню оренду або придбання.</p> <p>3. Наявність критичної кількості студентів, що бажають і здатні до продовження або започаткування навчання в умовах переміщеного ВНЗ та ін.</p>	<p>1. Надання керівникам ТПВНЗ права визначення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - термінів початку 2014/ 2015 навчального року; - порядку проведення конкурсного відбору абітурієнтів, які проживають у Донецькій і Луганській областях і не проходили зовнішнього незалежного оцінювання; - порядку виплати стипендій особам, які навчаються за державним замовленням, та з незалежних від них обставин не пройшли останній семестровий контроль у 2013/14 навчальному році; - порядку збільшення чисельності студентів в одній академічній групі; - термінів закінчення вступної кампанії 2014/2015 навчального року. <p>2. Видання переліку вищих навчальних закладів, які було евакуйовано з території проведення антитерористичної операції (на період її проведення), на базі яких створено освітні центри «ДОНБАС-УКРАЇНА».</p> <p>3. Надання пільг щодо набору студентів з окупованих територій за державною програмою через освітні центри «Донбас-Україна» та ін.</p>

За інформацією Міністерства освіти і науки України, на основі прийнятих законів та підзаконних актів під час вступної кампанії – 2016 на базі переміщених ВНЗ запрацювали 28 освітніх центрів «Донбас – Україна» та 12 освітніх центрів «Крим – Україна». Уже в 2017 році освітні центри «Донбас-Україна» діяли на базі 33 ВНЗ, освітні центри «Крим – Україна» – на базі 35. У 2017/18 навчальному році через освітні центри «Донбас-Україна» до українських ВНЗ вступило 1346 осіб, що на 36% більше, ніж у 2016 році (855 осіб) [8].

Формування дієвих адаптаційних механізмів для ТПНЗ потребує оцінювання адаптивних властивостей НЗ, які підлягають переміщенню. Очевидно, що потреба в спеціальних адаптивних можливостях тим більше, чим більша частка підрозділів та інших ресурсів організації підлягають переміщенню. З цього є доцільним попереднє оцінювання того, у якій мірі НЗ, як і будь-яка інша організація, підлягає переміщенню, а в якій – залишається без змінювання місця свого знаходження. Приведені в табл. 1 дані і схема, що представлена на рис. 1, дозволяють вважати доцільним і можливим оцінювати стан «збереження» будь-якої організації, що підлягає переміщенню, за допомогою наступних коефіцієнтів.

1. Коефіцієнт збереження структури організації $K_{н.стр}$:

$$K_{н.стр} = P_{н}/P_{заг} < 1,$$

де $P_{н}$ – кількість підрозділів, що залишаються в незмінному стані;
 $P_{заг}$ – загальна кількість підрозділів.

2. Коефіцієнт збереження активів $K_{н.акт}$:

$$K_{н.акт} = B_{н.акт} / B_{заг.акт} < 1,$$

де $B_{н.акт}$ – вартість активів організації за звітним балансом, які залишаються незмінними в процесі її переміщення;
 $B_{заг.акт}$ – загальна вартість активів організації.

3. Коефіцієнт збереження персоналу працівників $K_{н.пер}$:

$$K_{н.пер} = Ч_{н} / Ч_{заг} < 1,$$

де $Ч_{н}$ – чисельність персоналу підрозділів, що не змінюють свого місцезнаходження внаслідок переміщення організації;
 $Ч_{заг}$ – загальна чисельність персоналу організації.

4. Коефіцієнт збереження контингенту студентів $K_{н.студ}$:

$$K_{н.студ} = С_{н} / С_{заг} < 1,$$

де $С_{н}$ – кількість контингенту студентів підрозділів, що не змінюють свого місцезнаходження внаслідок переміщення;

$С_{заг}$ – загальна чисельність контингенту студентів.

Очевидно, що чим ближче до 1 мають значення визначені коефіцієнти, тим менша складність завдань з адаптації навчального закладу до функціонування в нових умовах внаслідок його переміщення. І навпаки, різниця між 1 і значенням коефіцієнтів збереження по вказаних видах ресурсів ($1-K$) відображає частку втрачених ресурсів, на фоні якої організація поновлює своє функціонування в умовах її переміщення завдяки власним і придбаним адаптивним властивостям.

Проведемо кількісну оцінку коефіцієнтів утрати ресурсів переміщенням навчальним закладом ЛНУ імені Тараса Шевченка, результати якої приведемо в табл. 3.

Для визначення завдань адаптації навчальних закладів необхідно сформулювати саме поняття адаптивності стосовно ситуації, пов'язаної із переміщенням начального закладу. Під адаптацією (від лат. *adapto* – пристосовую) у найбільш загальному сенсу розуміють процес пристосування до мінливих умов зовнішнього середовища, але ніяким чином саме визначення цього терміну не відображає принцип можливого кількісного оцінювання ні процесу, ні наслідків адаптації. У кожному конкретному випадку застосування даної категорії можуть бути визначені різні підходи до кількісного оцінювання міри адаптивності, яку демонструє даний процес або суб'єкт.

Таблиця 3

**Оцінка міри втрати ресурсів переміщеного навчального закладу
(на прикладі ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»)**

Показник збереження ресурсів	Значення		Значення показника	
	чисель-ника	знамен-ника	збереження ресурсів K	утрати ресурсів $(1 - K)$
1. Коефіцієнт збереження структури	3	29	0,1	0,9
2. Коефіцієнт збереження активів	18690645	342562731	0,05	0,95
3. Коефіцієнт збереження персоналу	275	1155	0,24	0,76
4. Коефіцієнт збереження контингенту студентів	1763	13326	0,13	0,87

Стосовно діяльності переміщених начальних закладів також необхідне більш-менш чітке розуміння суті проявів адаптивності. Очевидно, що одним з методів оцінювання адаптивності конкретного навчального закладу може бути частка відновлення ним своїх втрачених ресурсів. Але такий підхід до вимірювання адаптивності організації є надто надмірним, оскільки вимірює не тільки міру пристосування до нових умов функціонування, але й міру своїх відновлювальних здатностей. Тому, перш, ніж перейти до кількісного вимірювання адаптивних властивостей переміщеного навчального закладу, слід визначити якісний сенс стосовно результату адаптації. Така якісна оцінка може мати декілька рівнів від нижчого до вищого, наприклад:

1-й рівень: відновлення навчальним закладом свого функціонування за встановленими ліцензійними вимогами;

2-й рівень: започаткування нарощування втрачених ресурсів, оцінюваних за вище приведеними коефіцієнтами;

3-й рівень: покращення показників основної діяльності у сфері підготовки фахівців, розвитку науково-викладацького складу та за іншими критеріями, встановленими Міністерством освіти і науки України;

4-й рівень: повне відновлення та перевищення показників власних ресурсів, якими заклад володів до переміщення, та подальший всебічний його розвиток за встановленими критеріями.

Очевидно, що міру адаптивних властивостей кожного навчального закладу за рівнем свого розвитку необхідно встановлювати з урахуванням міри втрати ресурсів внаслідок переміщення, оцінених за формулою $(1 - K)$ для критичних видів ресурсів, або за середньою оцінкою їхньої втрати.

А саме, адаптивні властивості навчальних закладів, які відновили своє функціонування та досягли певних успіхів в процесі свого розвитку з початкових умов, які були найгіршими (з точки зору втрати своїх ресурсів), слід уважати більш розвиненими. І навпаки, адаптаційні властивості начальних закладів, які мали кращі початкові умови для відновлення свого функціонування й розвитку, слід вважати менш розвинутими.

Такий принцип оцінювання адаптаційних властивостей, що виявив навчальний заклад в процесі переміщення можна продемонструвати шкалою, приведеною в формі табл. 4.

Таблиця 4

Принцип оцінювання адаптаційних властивостей тимчасово переміщеного навчального закладу

Рівень відновлення стану та ресурсів навчального закладу	Рівень втрати ресурсів навчального закладу внаслідок переміщення за формулою $(1 - K)$ по критичних видах ресурсів або за середньою оцінкою їх втрати		
	низький (до 0,2)	середній (у межах (0,2 – 0,5))	значний (більше 0,5)
1. Відновлення функціонування	<i>Іманентні</i>	<i>Первісні</i>	<i>Розвинуті</i>
2. Започаткування нарощування втрачених ресурсів	<i>Первісні</i>	<i>Розвинуті</i>	<i>Суттєво розвинуті</i>
3. Покращення показників основної діяльності	<i>Розвинуті</i>	<i>Суттєво розвинуті</i>	<i>Надзвичайно розвинуті</i>
4. Перевищення показників ресурсів закладу до переміщення	<i>Суттєво розвинуті</i>	<i>Надзвичайно розвинуті</i>	<i>Виключні</i>

Відповідно до запропонованого принципу адаптаційні властивості навчального закладу з відновлення ним функціонування при мінімальній втраті своїх ресурсів (до 0,2 початкового потенціалу) слід вважати *іманентними*, тобто такими, що властиві будь-якій організації. Адаптаційні властивості, які виявив навчальний заклад із більшою втратою своїх ресурсів, слід вважати *здобутими* на рівні первісних, розвинutih, суттєво або надзвичайно розвинutih. Приведені результати розгляду питань формування адаптаційних механізмів переміщених навчальних закладів дозволяють зробити наступні висновки.

Досвід відновлення навчальними закладами Донецької і Луганської областей свого функціонування після переміщення у зв'язку із збройним

конфліктом є прецедентом унікального прояву адаптаційних можливостей організацій, який потребує наукового дослідження. Зокрема, визначено, що адаптаційні властивості тимчасово переміщених навчальних закладів формуються на фоні певної втрати своїх ресурсів у вигляді складу своїх підрозділів, вартості активів та чисельності працівників і контингенту студентів. Дослідження питань формування адаптаційних механізмів переміщених навчальних закладів необхідно як для обґрунтування подальших рішень держави з метою підтримки їхнього функціонування в нових умовах, так і у зв'язку із очікуваними реінтеграційними процесами в Донбасі, а відтак, і майбутнього повернення організацій до базових місць свого знаходження.

Список використаної літератури

1. Деякі питання організації 2014/15 навчального року в навчальних закладах, що розташовані у Донецькій і Луганській областях. – Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2014 р. № 785-р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/785-2014-%D1%80>. **2. Про внесення** змін до деяких законів України щодо діяльності вищих навчальних закладів, наукових установ, переміщених з тимчасово окупованої території та з населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження. – Закон України. – Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2016. – № 51. – ст. 840. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1731-19>. **3. Про внесення** змін до деяких законів України щодо забезпечення права на здобуття освіти осіб, місцем проживання яких є територія проведення антитерористичної операції. Закон України від 19 квітня 2016 року №1114-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1114-19>. **4. Про збереження** місця роботи педагогічних працівників. Лист Міністерства освіти і науки України від 08.09.2014 № 1/11-14372 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/other/42744/>. **5. Про збереження** місця роботи працівників, які переміщуються з районів проведення антитерористичної операції або залишаються у таких районах. Лист Міністерства соціальної політики України від 08.07.2014 № 7302/3/14-14/13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/ministry-of-labor-and-social-policy/4869-7302.html>. **6. Про організацію** освітнього процесу у відокремленому структурному підрозділі «Горлівський інститут іноземних мов» державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет». Наказ Міністерства освіти і науки України від 31.10.2014 р. № 1242. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/nmon_1242_31102014.pdf. **7. Про організацію** освітнього процесу у Луганському національному університеті імені Т.Г.Шевченка. Наказ Міністерства освіти і науки

України від 03.10.2014 р. № 1128. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/Наказ Міністерства № 1128 від 03_10_2014.pdf](http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/Наказ_Міністерства_№_1128_від_03_10_2014.pdf). **8. 2017 року** кількість вступників через освітні центри «Донбас-Україна» і «Крим-Україна» збільшилася на третину (інфографіка). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-2017-10-19-2017-roku-kilkist-vstupnikiv-cherez-osvitni-czentr-donbas-ukrayina-i-krim-ukrayina-zbilshilasya>.

Колосов А. М., Касянова А. В. Засади формування адаптаційних механізмів відновлення функціонування тимчасово переміщених навчальних закладів

Викладено результати аналізу процесу відновлення й розвитку тимчасово переміщених навчальних закладів, який є результатом подолання численних труднощів на основі поєднання зусиль самих організацій, їхніх засновників, держави у створення єдиного адаптаційного механізму, який поєднує організаційні, фінансові, соціальні, гуманітарні та інші аспекти управління. Формалізовано схему перебудови графу складу підрозділів навчального закладу в процесі переміщення. Запропоновано принцип оцінювання міри втрати ресурсів переміщених навчальних закладів, що необхідно враховувати при оцінці адаптаційних здатностей кожної організації.

Ключові слова: тимчасово переміщений навчальний заклад, адаптація, адаптаційний механізм, структурний граф, коефіцієнт збереження ресурсів, оцінка адаптаційних властивостей

Колосов А. Н., Касянова А. В. Принципы формирования адаптационных механизмов восстановления функционирования временно перемещенных учебных заведений

Изложены результаты анализа процесса восстановления и развития временно перемещенных учебных заведений, который является результатом преодоления многочисленных трудностей на основе объединения усилий самих организаций, их учредителей, государства в создание единого адаптационного механизма, который сочетает организационные, финансовые, социальные, гуманитарные и другие аспекты управления. Формализована схема перестройки графа состава подразделений учебного заведения в процессе перемещения. Предложен принцип оценки степени потери ресурсов перемещенных учебных заведений, что необходимо учитывать при оценке адаптационных свойств каждой организации.

Ключевые слова: временно перемещенное учебное заведение, адаптация, адаптационный механизм, структурный граф, коэффициент сохранения ресурсов, оценка адаптационных свойств.

Kolosov A., Kasyanova A. Principles of the Formation of Adaptation Mechanisms for the Restoration of the Functioning of Temporarily Displaced Educational Institutions

The results of the analysis of the process of restoration and development of temporarily displaced educational institutions are presented, which is the result of overcoming many difficulties on the basis of combining the efforts of the organizations themselves, their founders, the state in creating a single adaptation mechanism that combines organizational, financial, social, humanitarian and other aspects of governance. A scheme for reconstructing the graph of the composition of the units of the educational institution in the process of transfer is formalized. The principle of estimating the degree of loss of resources of displaced educational institutions is proposed, which must be taken into account when assessing the adaptive properties of each organization.

Key words: temporarily displaced educational institution, adaptation, adaptation mechanism, structural graph, coefficient of resource conservation, assessment of adaptive properties.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 796.011.3

О. В. Ливацький

**ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ
В КОНТЕКСТІ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ**

Гуманітарна політика – це системна й послідовна діяльність держави по відношенню до людини і суспільства в цілому, яка ставить за мету досягнення високого життєвого, духовного та інтелектуального рівня розвитку особистості [1]. Складовими елементами гуманітарної сфери, які відображають стан духовного життя людини й суспільства, є, перш за все, фундаментальні галузі – освіта, наука, культура та їхні підгалузі: виховання, інформаційне середовище, фізична культура, спорт, дозвілля, туризм, релігія, етнічні відносини [5, с. 207].

Державна політика у сфері фізичної культури і спорту як складової гуманітарної сфери ставить за мету створення умов для задоволення потреб громадян у зміцненні здоров'я, у фізичному та духовному розвитку, розвиток фізкультурно-спортивного руху [1].

На сьогодні В. Дзоз, С. Здіорук, П. Петровський, В. Скуратівський, В. Трощинський, І. Черничко, С. Чукут та ін. у своїх працях висвітили концептуальне бачення державної гуманітарної політики та механізми її реалізації.